

Eksistentiel-fænomenologiske perspektiver på psykopatologi – et historisk oprids

Her er et historisk oprids over de mere eller mindre klare eksistentiel-fænomenologiske perspektiver på feltet psykopatologi. Et godt oversigtsværk til feltet er H. Spiegelberg: *Phenomenology in psychology and psychiatry; a historical introduction* (1972). Dog behandler det ikke den senere udvikling på området.

Referencelisten er bagerst.

Venlig hilsen

Torben Hangaard Rasmussen (www.livsverden.dk/rasmussen)

Udgivelser op til 2. verdenskrig

1. bølge er inspireret af Husserl (fænomenolog) – Dilthey (hermeneutiker) – Max Weber (sociolog)

Publikationer om psykopatologi:

- **Karl Jaspers**, psykiater (Inspirationskilder: Lipps, Weber, Dilthey, hermeneutik): *Allgemeine Psychopathologie* (1913)

Jaspers forlod hurtigt psykiatrien til fordel for eksistensfilosofien. Det nævnte værk er senere udkommet i adskillige oplag, udvidet og revideret. Jaspers har efterfølgende givet til kende, at værket ikke er fænomenologisk i sin tilgang. Snarere hermeneutisk. Han distancerer sig fra Husserl og Heidegger.

2. bølge er inspireret af Scheler - Heidegger (eksistentiel fænomenolog) - Husserl

Flere fænomenologer beskæftigede sig mere eller mindre direkte med psykopatologi:

- **Max Scheler** (fænomenolog). Scheler udformede en særlig fænomenologi uafhængig af Husserl og Heidegger. Se introduktioner til Scheler (Cutting, 2009; Zahavi, 2010).
- **Martin Heidegger** (eksistentiel fænomenolog). Heidegger kom først i forbindelse med psykopatologien efter 2. verdenskrig med deltagelse i de såkaldte Zollikon seminarer, der fandt sted i psykiateren Medard Boss' hjem.
- **Edmund Husserl** (fænomenolog). Husserl havde sporadisk kontakt med Jasper, Binswanger, von Gebattel.

Publikationer om psykopatologi:

- **Ludwig Binswanger**, psykiater (Inspirationskilder: Husserl, Heidegger): *Über Ideenflucht* (1933), *Melancholie und Manie: Phänomenologische Studien* (1960) m.fl. Se tysk/engelsk oversigt på livsverden.dk/psykiatri
Binswanger var leder af et psykiatrisk sanatorium i Schweiz, som hans fader tidligere havde stået i spidsen for. Han var især inspireret af Husserls transcendentale analyser af tid, som han anvendte i sin udlægning af mani og depression.
- **Victor Emil von Gebattel**, psykiater (Scheler, Heidegger): *Prolegomena einer medizinischen Anthropologie. Ausgewählte Aufsätze* (1954)
Von Gebattel skrev et utal af artikler, bl.a. samlet i ovenfor nævnte værk. Ligesom hos Binswanger er det fænomenologiske beskrivelser af tidens fremtrædelse i depression, der er i centrum for hans analyser.
- **Erwin Straus**, psykiater (Scheler, opgør med Pavlov): *Vom Sinn der Sinne* (1936).
Straus' hovedværk spiller en afgørende rolle i Merleau-Pontys *Perceptionens fænomenologi*.
- **Eugen Minkowski**, psykiater (Bergson og Scheler): *Le Temps vécu. Étude phénoménologique et psychopathologique* (1933) m.fl.
Polsk født psykiater. Især inspireret af Bergsons tidsanalyser.
- **Kurt Schneider**, psykiater og filosof (Scheler): *Die Schichtung des emotionalen Lebens und der Aufbau der Depressionszustände* (1920).
Den først psykiater, der tager udgangspunkt i Scheler.

Udgivelser efter 2. verdenskrig

3. bølge er inspireret af Husserl – Heidegger – Sartre & Merleau-Ponty (eksistentielle fænomenologer)

- **Roland Kuhn**, psykiater (Husserl Binswanger): *Ecrits sur l'analyse existentielle* (2007)
Elev af Binswanger. Udviklede den anti-depressive medicin imipramin.
- **Medard Boss**, psykiater (Heidegger): Se oversigt over Boss' værker på tysk og engelsk på livsverden.dk/psykiatri
Oprindelig psykoanalytisk inspireret. Senere af Heidegger. Grundlægger af den såkaldte Daseinsanalyse. Elev og medforfatter: Gion Condrau.
- **Alphonse De Waelhens**, belgisk filosof (Merleau-Ponty, Heidegger): *La Psychose. Essai d'interprétation analytique et existentielle*. Delvis engelsk oversættelse: De Waelhens & Eecke (2001)
De Waelhens stærke filosofiske rødder i den eksistentielle fænomenologi gør hans værk

om psykosen til et sjældent filosofisk klart bidrag.

- **Hubertus Tellenbach**, psykiater (græsk filosofi, Heidegger): *Melancholie. Zur Problemgeschichte, Typologie, Pathogenese und Klinik* (1961)
Tellenbachs værk er især blevet kendt for introduktion af begreber som ”typus melancholicus”, ”inkludens”, ”remanens”.
- **Wolfgang Blankenburg**, psykiater (Husserl, Heidegger): *Der Verlust der natürlichen Selbstverständlichkeit* (1971)
Blankenburgs værk fokuserer på den schizofrenes tab af den naturlige selvforståelse. Husserl og Heidegger er inspirationskilder.
- **Ronald Laing**, psykiater (Sartre, Merleau-Ponty, Minkowski): *The divided Self* (1960/2001) m.fl.
Laing er især kendt for at være en del af den anti-psykiatriske bevægelse. En af de få psykiatere, der forbinder sin eksistentiel-fænomenologiske tilgang med terapeutisk praksis.

4. bølge er inspireret af Husserl – Heidegger - Merleau-Ponty - Schmitz

- **Arthur Tatossian**, psykiater (Husserl, Heidegger): *La Phénoménologie des Psychoses* (1979 / engelsk udgave).
Hovedskikkelsen i fransk fænomenologisk orienteret psykiatri.
- **Paul Jonckheere**, psykiater (Husserl, Heidegger): *Psychiatrie phénoménologique 1 et 2* (2009).
Belgisk psykiater med kritisk samfundsengagement. Hans værk i to bind er interessant, men ujævnt.
- **George Charbonneau**, psykiater (Husserl, Heidegger): *Introduction à la psychopathologie phénoménologie 1 et 2* (2010).
Charbonneau, fransk psykiater, fortsætter i traditionen fra Tatossian. Hans tobinds værk er systematisk, til tider vel kryptisk.
- **Thomas Fuchs**, psykiater og filosof (Husserl, Heidegger, Schmitz, Merleau-Ponty): *Leib, Raum, Person. Entwurf einer phänomenologischen Anthropologie* (2000), *Psychopathologie von Leib und Raum, phänomenologisch-empirische Untersuchungen zu depressiven und paranoiden Erkrankungen* (2000), *Das Gehirn – ein Beziehungsorgan. Eine phänomenologisch-ökologische Konzeption* (2008).
Fuchs er i mine øjne den, der i dag formår at føre den fænomenologisk orienterede psykopatologi ind på nye veje. Inspirationskilden er især Merleau-Ponty. En stor del af hans særdeles velskrevne artikler er tilgængelige på nettet, [her](#).
- **Francoise Dastur**, filosof (Heidegger, Husserl): *Daseinsanalyse* (2011).
Sammen med Cabestan er hun grundlægger af den franske skole for Daseinsanalyse

www.daseinsanalyse.fr.

- **John Cutting**, psykiater (Scheler): Se [wikipedia](https://en.wikipedia.org/wiki/John_Cutting) for publikationsoversigt. Cutting er oversætter af både Tatossian og Scheler.
- **Matthew Ratcliff**, filosof (Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty): *The Modalities of Melancholy: A Phenomenological Study of Depression* (2014). [Publikationsliste](#). Ratcliff har især beskæftiget sig med depressionens fænomenologi.

Referenceliste

Binswanger, L. (1933). *Über Ideenflucht Melancholie*. Zurich.

Binswanger, L. (1960). *Melancholie und Manie: Phänomenologische Studien*, Pfullingen.

Blankenburg, W. (1971). *Der Verlust der natürlichen Selbstverständlichkeit: Ein Beitrag zur Psychopathologie symptomarmer Schizophrenien*,

Charbonneau, G. (2010). *Introduction à la psychopathologie phénoménologie 1 et 2* .

Cutting, J. (2009). *Phenomenology, and Psychopathology In Philosophy & Psychology*, pp. 143 – 159, bind 16, hæfte 2, Jun.

De Waelhens, A. (1971). *La Psychose. Essai d'interprétation analytique et existentielle*, Louvain, Nauwelaerts. Tildels oversat i: De Waelhens, A & Eecke, W. V (2001). *Phenomenology and Lacan on schizophrenia : after the decade of the brain*. Leuven University Press.

Fuchs, T. (2000). *Leib, Raum, Person. Entwurf einer phänomenologischen Anthropologie*.

Fuchs, T. (2000). *Psychopathologie von Leib und Raum, phänomenologisch-empirische Untersuchungen zu depressiven und paranoiden Erkrankungen* .

Fuchs, T. (2008). *Das Gehirn – ein Beziehungsorgan. Eine phänomenologisch-ökologische Konzeption*.

Jaspers, K. (1913). *Allgemeine Psychopathologie. Ein Leitfaden für Studierende, Ärzte und Psychologen*, Berlin: J. Springer.

Jonckheere, P. (2009). *Psychiatrie phénoménologique 1 et 2* .

Kuhn, R. (2007). *Ecrits sur l'analyse existentielle*

Laing, R. (1960/2001). *The divided Self – Det spaltede selv, et eksistentielt studie i tilregnelighed og galskab*, København: Hans Reitzel.

Minkowski, E. (1933). *Le Temps vécu. Étude phénoménologique et psychopathologique*

von Gebattel, V. E. (1954). *Prolegomena einer medizinischen Anthropologie. Ausgewählte Aufsätze*, Berlin: Springer Verlag.

Ratcliffe, M. (2014). *The Modalities of Melancholy: A Phenomenological Study of Depression*. Oxford: Oxford University Press

Schneider, K. (1920). Die Schichtung des emotionalen Lebens und der Aufbau der Depressionszustände. *Zeitschrift für die gesamte Neurologie und Psychiatrie*, Bind 59, Hæfte 1, Side 281 – 286.

Schneider, K. (1920). *Zeitschrift für die gesamte Neurologie und Psychiatrie* 59, (pp. 281–86).

Straus, E. (1936): *Vom Sinn der Sinne: ein Beitrag zur Grundlegung der Psychologie*, Berlin: Springer Verlag

Tatossian, A. (1979). *La Phénoménologie des Psychoses*. Delvis engelsk oversættelse tilgængelig [her](#).

Tellenbach, H. (1961). *Melancholie. Zur Problemgeschichte, Typologie, Pathogenese und Klinik*, Berlin: Springer Verlag.

Zahavi, D. (2010): "Max Scheler ." In A. Schrift (ed.): *History of Continental Philosophy III*. Edinburgh: Acumen Press, 2010, 171-186. [Online udgave](#).